

LAUSUNTO

Anna Sahiluoma
Okariina Rauta

8.10.2024

Eduskunnan Tulevaisuusvaliokunta
Pyyntö 3.10.2024 kirjallisesta asiantuntijalausunnosta

Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Motiva Oy:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Motiva Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Mitä voidaan oppia kuntatason kestävä kehityksen budjetoinnin kokemuksista?

Lähtökohta

Kestävän kehityksen budjetoinnin määritelmä on tällä hetkellä epätarkka ja vakiintumaton. Kunnat ovat lähestyneet ilmiöbudjetoinnin muotoja, kuten ilmastobudjettia, lapsibudjettia tai kestävä kehityksen budjettia erilaisista lähtökohdista. Yhteneviä käytäntöjä budjettien rakentamiselle ei ole vielä syntynyt. Budjetin luonne ja rajaukset ovat jääneet kunnan oman määrittelyn varaan. Keskeistä budjettilähestymistavoissa kuitenkin on tavoite julkisten varojen tehokkaaseen käyttöön tavoitteiden saavuttamiseksi ja tahto siirtyä budjettitiedon yhteen kokoamisesta kohti vahvempaa budjettiohjausta. Kestävän kehityksen budjetointi pyrkii varmistamaan julkisten varojen tehokkaan käytön kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi. Tällainen budjetointi voi kattaa laajan kirjon eri kestävyysnäkökulmia tai keskittyä tiettyyn teemaan. Tarkoituksena on tunnistaa yhteyksiä kestävä kehityksen ja talouden välillä sekä integroida kestävä kehityksen näkökulma taloudellisen suunnittelun ja seurannan prosesseihin.

Opit kuntatasolta

Useilla kunnilla kestävä kehitys näkyy strategiassa, mutta erityisesti vaikuttavuuden ja vaikutusten arvioinnissa on nähty kehitettävää. Varsinkin **strategiaprosessissa** kestävä kehityksen tavoitteiden yhdistäminen talouden prosesseihin ja poikkileikkaavuuden vähäisyys on tunnistettu kehityskohdiksi. Tärkeimmäksi tavoitteeksi budjetoinnille on noussut hallinnonaloja poikkileikkaavan teeman tavoitellut vaikutukset ja niiden kustannusten tekeminen näkyväksi jo budjetointivaiheessa toimenpiteittäin.

Kestävyysnäkökulmien sisällyttäminen **talousarvioon** edellyttää selkeää ohjeistusta valmisteluvaiheessa. Näin saadaan ohjattua organisaation eri osia kohti kestävä kehityksen tavoitteiden integrointia budjettiprosessiin. Pääosin hallinnonalat päättävät itsenäisesti toimenpiteiden nostamisesta talousarvioon ja kestävä kehityksen budjettiin. Vaikuttava työ edellyttää, että eri hallinnonalat ja tytäryhteisöt tuntevat oman toimintansa vaikutukset kestävä kehityksen tavoitteisiin. Keskeistä on toimenpiteiden vaikuttavuus tavoitteen saavuttamisessa.

Hallinnonalojen sitouttaminen ja vastuuttaminen ovat ratkaisevia tekijöitä kestävän kehityksen budjetoinnin onnistumiselle, sillä ne luovat tehokkaan ja yhteistyöhenkisen lähestymistavan kestävyysnäkökulman integroimiseen budjettiprosessiin. Samalla varmistetaan, että eri hallinnonalat ja osastot ovat aktiivisesti mukana kestävyys tavoitteiden saavuttamisessa ja ottavat vastuun toimenpiteistään.

Kestävyystoimenpiteiden tunnistamisen jälkeen **seurannan suunnittelu ja ohjeistus** varmistavat, että budjetointiprosessin jälkeen seurataan ja arvioidaan kestävyysliittymien tavoitteiden saavuttamista. Päätöksenteossa tarvitaan luotettavaa ja ajantasaista tietoa. Tavoitteiden seuranta on määriteltävä selkeästi. Tiedonkeruun ja tuottamisen vastuut pitää jakaa ja nimetä yksiselitteisesti. Seuranta tehdään säännöllisesti ja tiedon keruu toteutetaan mahdollisimman helpolla tavalla tietoa tuottaville. Valitut mittarit määrittävät esitystavan. Mitä monipuolisempi raportointi esimerkiksi kestävyysliittymien eri ulottuvuuksista, sen kattavampi kokonaiskuva seurannasta muodostuu. Seurannan suunnittelu ja ohjeistus ovat avainasemassa varmistettaessa kestävyysliittymien investointien ja toimenpiteiden tehokkuus ja vaikuttavuus. Seurannassa on tärkeä varmistua, että valitut mittarit todella mittaavat vaikutusta, ei vain suoritteita. Toimien vaikutusten todentaminen voi olla laadullista, määrällistä ja/tai euromääräistä. Kestävän kehityksen toimet saattavat sisältää sellaisia toimia, joita ei voida itse budjettiin valita sen takia, ettei toimien kustannusta pystytä eriyttämään tai kustannuksen ja vaikutuksen suhde ei ole selkeä. Vaikka talousarvioesityksessä budjetin yksittäiset toimenpiteet esitetään usein osana laajempaa teemakokonaisuutta, on budjettia kuitenkin tarpeen seurata tarkemmalla tasolla toiminnan ohjaamiseksi.

Tärkeänä oppina kestävän kehityksen budjetoinnin edistämiseksi on toiminnan kytkeminen osaksi koko kestävyysliittymien johtamista. Kestävyysliittymien johtaminen ja kestävän kehityksen budjetoinnin kehittäminen on iteratiivinen prosessi, joka rakentuu vaiheittain.

Helsingissä 8.10.2024

Motiva Oy

Elina Moisio

toimitusjohtaja